

TRI SUGESTIJE PROPOVJEDNICIMA

M. Škvorc

VRIJEDNA KNJIGA. — Abbé G. Michonneau nije nepoznat našim svećenicima. Rado smo čitali njegove knjige o župnikovanju, o svećeničkom radu, o uspjesima i neuspjesima po raznim predgrađima, o žilavim i neobičnim naporima kroz 40 godina da unese Krista u najzapuštenije krajeve i najudaljenije duše, o njegovu odlučnom karakteru i duhovitu postupku. U posljednjoj svojoj knjizi koju izdaje »bivalento« — skupa s Isusovcem Varillonom, propovjednikom i konferansijerom, abbé Michonneau želi pomoći propovjednicima. Djelce je obujmom prilično stisnuto, stilski sažeto, idejno jezgrovito. I sam je naslov čedan — eto, ne želi docirati niti se nametati. Sve je to samo poticaj, bratska riječ, savjet vađen iz dubine srca i života — a nikakva taktika, nikakvi zapleteni argumenti, ni govor s visoka — Bože sačuvaj! Kad su svećenici prošle godine zapazili u izlogu knjigu pod naslovom »Propos sur la prédication« (što bismo možda najzgodnije preveli kao »Napomene o propovjedanju«), mogli su pomisliti: I opet jedna dosadna retorika...! Nek su samo minutu dvije listali tih 280 stranica omanjeg formata, prečitavali ta pokrupna slova, preskakali podosta slobodna prostora, osjetili su — ne sumnjamo — da je to divna knjiga. Sami vidici kao da su postajali sve slobodniji i širi, uvjerljivi i pristupačni, ko stvoreni za ovaj naš povijesni čas¹ Ako smo zatim začušnuli stotinjak listova našega kolektivnoga djela o propovjedanju,² u kome su pojedini svećenici rekli svojoj braći nešto iz vlastita spoznanja ili iskustva, onda nas takve knjige počеше sve jače zanimati. Neki drže da su to duhovni tumori što se množe, jer je tijelo bolesno. Možda treba kazati da je to groznica koja znači krizu, ali i — ozdravljenje. Svećenici nisu ni gluhi ni slijepi ni tupi. Znadu koliko se riječi i tinte utrošilo, koliko se tiskare naznojiše da se objavi i objasni potresna kršćanska kriza stoljeća — kriza propovijedanja. Neki su već u teologiji načuli, kako se u samu svetu znanost želi uvući disciplina koja bi životvorno otkrila sam smisao Božje riječi, njenu presudnu važnost, njenu eshatološku učinkovitost, njene horizonte i — napokon — njenu primjenu za naše dane. Jedan dio te nauke otkriše — teologijom propovijedanja. Izdigoše je nad prosječnu homiletiku, dok retorici poželješe sretan put iz teologije... Mrvu hermetički zvuči riječ »kerigmatika«. Prema zamisli insbruške škole bio bi to pokušaj da se sve grane bogoslovlja, napose dogmatika i moralka, osvijetle pristupačnije, izazovnije, sasvim kristocentrično i uvjerljivo. Tako bi mladi slušaoci bogoslovlja osjetili da ih ne pripravljamo za ispite na kraju godine, kad se moraju istresati brojke, godine, formule, definicije i argumenti, nego za sveto poslanje, za apostolsku misiju, gdje moramo druge uvjeravati Božjom pomoći i najdubljim osobnim uvjerenjem.³

1) G. MICHONNEAU — F. VARILLON: *Propos sur la prédication*, éd. du Cerf, Paris, 1936. 280 p.

2) *Božja riječ Zajednici*, Zbornik liturgijskog tečaja II, Zagreb 1963. 196 str.

3) Potanje vidi u D. GRASSO, *Il Kerigma e la predicazione*, Gregorianum 41 (1960), p. 439. ss. *Kerygmatische Theologie*, LTHK, v. 6, stupac 126, gdje je navedeno prilično literature.

ZA SIRU ORJENTACIJU. — Michonneau i Varillon izbjegavaju te zakučaste probleme, što se na obzorju ocrtavaju. Ako nekoga zanima Teologija propovijedanja, neka pregleda dva broja časopisa *Gregorianum*. U njima oči Alszeghy, Flick i Grasso D. I. procijeniše golemu literaturu o tome. Sve značajnije ideje i djela koja ponikoše iza rata pa do naših dana.⁴ Gotovo stotinjak stranica stručnih recenzija daje panoramu silnoga rada kojim su teoretičari i praktičari Božje Riječi htjeli objavu jače shvatiti, iznutra osvijetliti i dovesti bliže ljudskoj stvarnoj situaciji. Uz mnoge protestantske aukto-re susrećemo poznata i auktoritativna imena redemptoriste Schurra, isusovca Bee i Semmeltrotha, dominikanca Duployéa, franjevca Soirona, profesora Arnolda, Soengena, Moellera. Koliko je toga nama nepoznato i skriveno! Koliko sjaja probija iz objave kad vas ovakovi ljudi na nju pravo upute! Koliko vlastite bijede i manjkavosti uvidite — ali bez očaja!

Tko bi namislio potanje studirati kerigmatski pokušaj teologije, može i na našem jeziku pronaći nešto literature. Jedva ćete otvoriti koju važniju pastoralku na stranim jezicima a da se tu ne ističe važnost kerigmatike, to znači doživljajne teologije koja ne će istine samo referirati, nego razmatrati i upijati.⁵

»NASI «PRAKTIČARI«. — Naša dva pisca, rekosmo, ne bave se tim pitanjem. Ono je strogo bogoslovno. Praksi služi, ali neizravno. Jasno, da toga ne smijemo podcijeniti. Michonneau je — pogledajte samo podnaslove i poglavlja — tako zgodan i blizak. Treba li još propovijedati? pita smiono na početku. Kao da transportira pred nas Apostolovo pitanje — kako da ljudi vjeruju bez propovjednika. Isus Krist nije rekao da se propovijeda samo do dvadesetog stoljeća. Božja riječ nikada nije okovana. Nikad ne gubi svježine i sile. Zato abbé Michonneau tvrdi da narod i danas očekuje Božju poruku. Ljudi žele znati što je iznad »plafona« i iza zastora... Muke su vazda iste, ako nisu stalno veće. Dezorijentacija ostaje, ako ne raste. Ljudi trče za srećom brže no ikad. Treba je objaviti. Donijeti. Pisac duhovito prikazuje razne tipove propovjednika i napominje njihove slabe strane — profesora povijesti, liturgije, skolastike, neoskolastike, svetog Pisma, zatim sentimentalnog, površnog i »govorničkog« propovjednika. Ako želimo prodrijeti u duše, valja riješiti drugi problem: što je sama propovijed? Nada sve — što je pučka propovijed? Što je župska propovijed? Kako se sve to mora planski obraditi? Tome posvećuje tri poglavlja. U petom nam govori o nedjeljnom propovijedanju, o nekim izvanrednim propovjedničkim prigodama kao što su konferencije, staleške propovijedi, uskršne obnove, duhovne vježbe, dječje mise. Posljednje — šesto — poglavlje prava je opomena. Riječ je o spremanju propovjednika. *Nascuntur poetae, fiunt oratores*. Ima tu pokrupnih riječi i za sjemenišni odgoj i za osobnu pripravu.

4) Z. ALSZEGHY S. I. — M. FLICK S. I., *Il problema teologico della predicazione*, *Gregorianum* 40 (1959), pp. 671—744; D. GRASSO S. I., *Nuovi apporti alla teologia della predicazione*, *Gregorianum*, 44 (1963), pp. 88—118.

5) KUNIČIĆ, S. *Thomas et theologia kerygmatica*, *Angelicum*, 1955, 33-55. — SCHURR V., *O kerigmatičkom načinu propovijedanja*, Prilog službenom vjesniku, br. VIII — X, 88/59, Split. — R. BRAJČIĆ, *Životvorna toplina kršćanskih misterija*, Zagreb, 1963. (prema H. Rahneru). — R. BRAJČIĆ, *Uloga kerigmatičke teologije u propovijedanju dogmi, Božja riječ Zajednici*, Zbornik lit. tečaja II, Zagreb 1963. p. 47. — R. BRAJČIĆ, *Pojam o kerigmatičkoj teologiji*, BS, Zagreb, 1963., br. 1, str. 92. — A. STRLE, *Dogmatična teologija v službi človeka*, Zbornik Teološke Fakultete, Ljubljana, 1962., str. 74. ss.

Dok abbé Michonneau vadi malne sve iz svoje duge i apostolske prakse, p. Varillon u deset kratki hotsjeka raspravlja o »tajni« riječi, o intelektualno-kulturnom radu, o propovjednikovoj svetosti, o propovijedi i molitvi, o neodređenosti osjećaja, o auktoritetu što rađa iz iskustva, o pomodnim idejama, o slikama i simbolima, o stilu — i na kraju o Isusu Kristu kao jedinom sadržaju našeg propovijedanja. Ovaj drugi dio knjige kao da je napisan malo profesorski, stilski profinjnije, psihološki ugodno i čitko. Ali ni izdaleka onako proživljeno kao Michonneauov.

Prva sugestija: POPUT SPASITELJA — SLIKAJMO!

Tužaljka, da mnoge propovijedi dandanas nikoga ne pokreću da vrlo malo ili uopće nikako ne plivlače, ne diraju, ne obraćaju — odzvanja sve jače. Otkako se crkve gotovo nekom progresijom prazne, na ispit je došlo naše propovijedanje. Sigurno će i sabor o tome govoriti i na tome »lomiti zube«. To je — znamo — srž našeg poslanja. Propovijed je prvi Kristov imperativ. Bez nje nema ni vjere ni života ni spasenja. Ako svijeta ne pokrećemo k Bogu, smijemo li se zvati njegovim apostolima? Hoće li Sabor nešto veliko riješiti — drugo je pitanje. Propovijed nije dekretalna, nego karizmatičko-doživljajna stvar. Propovjednike ne će roditi nečije dobre želje. Njih ne stvara ni sama teološka izobrazba. Oni se ne formiraju iz prigodnih knjiga. Fiunt — postaju. Rastu u Bogovjesnike drugim, osobnim, prosvjetljenim, zanosnim radom. Nada sve — svetačkim prijateljstvom i familijarnošću s Nadsvijetom. Tako prvo poglavlje abbé Michonneau tumačimo posljednjim. Narod želi čuti Božju riječ, ali se treba svetački ozbiljno pripremiti ina tu misiju.

Mogli bismo amo baciti mnoge misli iz male knjige redemptoriste Becquéa »Trebalo li propovijedi reformirati«. Osobito njegovu opasku da se dosadašnje spremanje na najteži dio svećeničkog rada ne može odobriti. Nalik smo — veli Becqué, a Michonneau potvrđuje — nalik smo na ljude, koji se hvataju studija glazbe. Svrše nekoliko godina teorije i usput svake godine vježbaju dva-tri puta na klaviru. Iza studija bi morali davati koncerte. Kako? — Nismo li i mi njima slični? Paralela doduše nije potpuna, to se zna. Ipak se nešto odatle razabire. Naši visoki zavodi (o nižim ne treba trošiti riječi) prevagu stavljaju na teoriju, kadikad na puste teoreme — a po strani puštaju praksu i uvjerenje. Kadikad izučimo id quod, formalni poklad istine — a jedva hvatamo modum quo, zakone Božje i našega komunikativnoga srca. Znamo dobro da propovijedi moraju biti pune objave. Da na propovijedaonicama ne govorimo — sebe, nego Božju istinu i Božju volju. U naša je usta, znači, i u naše srce stavljena riječ koju sam Bog dariva rodu na spasenje. Ali se ta riječ ne smije samo beživotno recitirati. Isus Krist je naredio: Naučavajte... govoreći...! Apostol svome Timoteju daje aksiomatsko pravilo: Praedica verbum... Propovijed je, dakle, zapovijed, zakon, obaveza. Treba govoriti tumačeći, objašnjavajući, više pokazujući nego dokazujući, slikajući Božji svijet — milost, krepost, slavu — takvim žarom i bojama, da duša taj svijet poželi. Da mu se približi najprije vizuelno i auditivno, da ga razabere kroz naše simbole, naše slike, naše parole, naše primjedbe i

usporedbe. Da ga po tom ugleda i razmatra jasnije, određenije, intimnije. Da napokon otkrije istinu bez farbe, činjenice bez pomagala, odredbe bez povoja. No da svijet uzmogne hvatati čistu istinu mora se pripraviti na to. Kako? Tu zastadoše i Becqué i Michonneau i Varillon. A prije njih i Longhaye i Sertillanges i Soiron i Schurr. . . U tome valjda i leži sva muka. Svijet — ne samo današnji ili samo evropski — nije ovdje refleksivan. U nekim periodama kao da mu izgori svaki živac za metafizičke probleme. Kobno je vezan uz sve pojave vidom i sluhom. Tkogod ljudima govori, mora s time računati. Ako čovjeka zahvati jaka slika ili mu kroz uši prodre silna melodija, duša pamti. Nosi to sa sobom. O tome će i kasnije štogod razmisliti. Na to se pamćenje lakše svraća. Naše vrijeme u tome rekordu tuče sve prijašnje vjekove. A ovo koje nadolazi bit će — kako svi razabiremo — još i više doba slike, brzopletnih prizora i dramatskih uzbuđenja. Naša je vjera polog predan u naše slabe ruke. Treba ga predati drugima. Zamislite — ljudima predati istine o nevidljivu svijetu! Dužnosti za nevidljivi svijet! Tko će to prihvatiti? Koga potakne milost — nema sumnje. I tko barem nešto od toga — vidi. Treba zato izbjegavati suhe riječi i izažete navode. Treba slikati, donositi — veli Longhaye — u bliskim, razumljivim, frapantnim prizorima blizinu nadnaravnoga. Što je drugo pokazao naš Učitelj? I u svojim dijalektičkim raspravama znao je hvatati žive, oštre, gotovo jetke slike, da im proreže srce. Zmije, grobovi, strvine. . . A parole? Ex sine parabolis non loquebatur. . . Kako se veliki Pavao trudio da vjernima u Korint, Rim, Kolose, Efez i drugamo pošalje kakav prizor koji će ugrabiti pažnju i otkriti tajnu skrivenu od vjekova u Bogu? Što je drugo slika masline, trkališta, zvonca i praporca, tijela i zgrade — čime kuša dočarati naše odnose s Bogom i Kristom? Isusove parole nisu samo apalogija nego direktiva.

Nije riječ o pustoj senzaciji i zabavljanju. Bože sahrani! Radi se o abecedi propovijedanja. P. Varillon veli, da »Biblija nije ni apstraktna, ni rječita, ni sentimentalna. U tome moderni čovjek ima isti ukus kao i Bog. Ne može se dugo vremena baviti apstrakcijom, nje se plaši — a osobito se straši — kad se radi o vjeri — sentimentalnosti, koja bi bila odjevena u rječitost. U tome je koža mladih ljudi još osjetljivija nego koža starijih«. (259.) Bog dobro govori o Bogu, napisala Pascal. Mi moramo učiti od Boga. Bog o sebi govori stalno u slikama. Biblija je najšarenija i najuzbudljivija slikovnica svijeta. To je — reče negdje Mallarmé — knjiga sudbonosnih simbola. Radi toga su je mogli tako raspjevano oslikati na zidovima naših crkava i platnima naših muzeja. Dakako — slika je mač dvorezac. Slika je multivalentna. Ona je i ograničena. Izriče istinu kao svaki simbol naznačujući je, vodeći u nju, a ne otkrivajući je posvema. Nikad slika čovjeka ne će poučiti, ako se ne dotumači, ne izvede na čistinu, ne objasni. Zato i Michonneau i Varillon žele da propovjednik ima slika, ali da ima i znanja. Da ima usputnih slika koje mu pomažu da znanje lakše preda. Doduše — neke slike kvare misao. No i neke misli kvare sliku! Propovjednik mora sliku razborito upotrijebiti, kako bi misao zasjala u kraljevskom svom sjaju istine. Još dublje: slika mora uvjeriti čovjeka u jezgrama bitka, na granicama duha i duše, u carstvu samoodluke. Zato njena dinamika mora pokrenuti, ponijeti, osvjedočeno razvedriti, utješiti, obnoviti i dugo držati u svetom optimalnom raspoloženju. Pače i za one ljude koji zaziru od starinskih pomalo pljesnivih sličica, od izandalih citata i nemoćnih poredbi, moramo pronaći usputne zanimljive prizore u kojima

moгу doživjeti dodir s višim svijetom. Zašto im ne bismo progovorili kao Psalmisti ovog vremena pomoću slika iz tehnike, ekonomike, trgovine i prometa...? U njihov dnevni doživljaj odlijmo Božju nadnaravnu stvarnost, kao što je Spasitelj za velike istine »ukrao« ženi kvasac, pastiru ovcu, vinogradaru trs, a obitelji pubertetliju... Bog nije transcendentno dalek, nego imanentno blizak. Kvalitativno je od nas odvojen, ali je bivstveno i egzistentno u nama i mi u njemu. Treba ga jednostavno prepoznavati i na svim tragovima susretati. Moramo ga na svim ispravnim valovima savjesti čuti, u svim slikama prirode i duše, objave i nadahnuća, povijesti i svih peripetija, osjetiti na djelu. Tako su radili najveći vjesnici Milosti — Ivan Zlatousti govoreći o prizorima kupališta i kazališta, Segneri rišući stanje svoje epohe, Sheen zadirući u psihoanalitičke muke naših suvremenika.

Druga sugestija: POPUT SPASITELJA — OTKRIJMO NEKOGA NEKOMU

Druga stvar — bliska ovoj slikovitosti — jest konkretnost. Živost. Stvarnost. Propovijed ne smije kliziti epidermom i kožicom života. Ne smije kao na prolazu i tangencijalno taknuti čovjekovu dušu. Ona mora biti bitno čovjekova. Jer čovjek je Božja briga. Božje djelo, dijete i divota. Bog je čovjeku ponudio život — s obje strane životne granice. Mi to moramo proglasiti, prijaviti, čuvati i bogatiti. Naše propovijedanje mora Bogu utirati put, misli p. Varillon, i to ne pomodarski, nego nadvremenski. Zbilja je tragično da ljudi opeže od nas dok im govorimo Božje riječi, a trče za onima koji im govore besmislice — bajke, rekao bi sveti Pavao. Zato bi trebalo svaki puta nešto puhati kao — šok. Izbiti iz radosne poruke jednu ili drugu istinu koja potresa kao struja — a poput nje i sja i grije. Vidimo kako su neprijatelji okradali naš kršćanski dom. Oni su ljudima — mjesto nas — počeli dočaravati novi svijet. Prisvojili su si naše slike raja i napretka, jer su to — znamo — objavljene vizije. U pomoć pozvaše nekoliko naših temeljnih vrednota, kao što u — bratstvo, sloboda, jednakost, pravda, simpatija, prosvjeta, sigurnost... Koliki ostadoše frapirani!? Masi je glavno da vidi u slikama poželjan svijet — svejedno da li ovdje ili u zagranicju. Sve su Božje istine čovjeku dobrodole, samo neka ih dobro razumije. I one najteže, kao što je krvava istina o križu. Kršćani se, znamo, ne zaustavljaju zauvijek na Golgoti. Kršćanske oči traže uskrsnuće i vječnost. Ljudska duša (naturaliter christiana) otvorena je za svjetlo i srce za dobrotu. Nitko hotimično ne želi propasti. Zašto ljudima toga ne bismo rekli, to im dočarali, tim ih očarali? U svaki čas, svaki čin, za svaku stazu života treba baciti snop jakog svjetla. Treba otkriti čudesa utarnjeg života, preobražaj savjesti i uvjerenja, koji počinje povjerenjem a završava smirenjem! Slikajmo velikopotezno sklad u obitelji i zajednici. Veliki motivi sreće nagnat će dušu da proguta neugodne riječi i geste. Sretni smo ako nam dolaze u pomoć teologija zemaljskih vrednota, teologija zvanja, teologija povijesti i svih njenih pokreta, teologija mišljenja i težnji... Konkretno svemu govoriti znači sve ponajprije konkretno shvatiti. Ne prešutjeti niti malovažiti nijedne rane na svijetu ali još smionije iznijeti pred svijet i rane ožje! Polemika s ljudima malo što pomaže. Naše je da tvrdimo istinu, poujući svakoga. To jedino prodire u savjesti gdje se vrše posljednji obračuni istinom samom. Kršćanstvo moramo otkriti kakvo jest — kao najnaprednije. Ne samo u nekoliko ponešto otrcanih primjera (nisu li već izlizana imena

stare »apologije« od Newtona do Cauchyja, od Michelangela do Rouaulta, od Leverrieria do Lemaîtrea...?) nego u snazi i slobodi same kršćanske ideje — a to je jedino otvorena ideja — točnije, jedini otvoreni život za svijet i nad-svijet. Pokažimo ljudima da samo Krist hrabro prolazi zemljom, dok se sprema na nebo; da jedino Crkva — autentično Kristova, siromašna, u službi čovječanstva — prihvaća svu stvarnost — tuče se protiv svih nakaznih ekstreme — brani sva prava — zalaže se za cjelovitu ljubav — donosi zaokruženu sliku svega — ispunjava sve opravdane čovjekove težnje. Treba ugušiti strah pred Križem, koji na mnoge baca samo sjenu, a ne otkriva potresnog Sunca. Moramo probuditi neizmjernu želju za njim. Svi auktori — počevši od Longhayea do Varillona — stavljaju upravo Kristovu presvetu Osobu u srce propovijedi. Christum et hunc crucifixum. Jedino Krist s nebeskim happyendom čovjeka dovoljno tresse i oduševljava. Vodi kroz atmosferu zemlje dajući smisao za nebo. Jer u svim dijalektičkim naponima duha i egzistencije Krist jedini djeluje kao — Spasitelj. Povijesni i nadpovijesni. Osobni i kolektivni. Isti u sva vremena i za sve generacije. Samo on smiruje.

Abbé Michonneau kao da popunjuje savjet što ga je prije par desetaka godina izrekao p. Plus: Dire quelque chose à quelq'un — Nekome nešto reći, jer pripominje: de quelqu'un — o Nekome! Propovijednici izlaze iz racionalističkoga i romantičarskog kruga. Retoriku žele zamijeniti Sadržajem, Nekom, Osobom. Uvjerenje da imamo nešto reći i poručiti, da nosimo u sebi nešto golemo i nečuvano, da to moramo oportune importune predati savjestima — mora nas potpuno zarobiti. Govoriti o Nekome, Nekoga navijestiti, k Nekome voditi! Time brišemo užasni »sozizam«, što bi rekli na francusku, shvaćanje Boga kao stvari, a naše službe kao činovništva. Mi smo legati a latere, poslanici Srca, za koje treba svjedočiti. Eritis mihi testes — svjedoci; testimonium reddere — svjedočiti! A to je nešto više od pola sata čitanja kakova neukusnog predložka, par minuta rastresene priprave... i neuvjerljivo, dosadno, dozlaboga ubitačno mucanje. Nitko o svojoj pravoj ljubavi ne govori tek s pola srca. Nitko se za svoj život ne zalaže samo s četvrt duše. Ako je Bog sav naš plan i interes, onda postaje osobno sav naš — mi se jednostavno poistovjetujemo s Njim. Naše riječi napuštaju kukavni ljudski zvuk, svlače svaki naučeni pazvuk, razgaraju se u duhovskom ognju i blješte poput novootkritog sunca. »A tko se združi s Gospodinom, s njim je jedan duh!« (I Kor 6, 17) Isus je govorio kako nikad nitko drugi nije. Kao onaj, koji ima vlast Kao čovjek s najvećim uvjerenjem. Koji je — nespretno bismo rekli — potpuno angažiran. Koji nema svojih prohibitaka, niti misli neke svoje misli. Što sam — veli — čuo od Oca, to vam govorim. Ivan će shvatiti da samo tako i on — apostol — može stupiti pred svoje slušatelje. »Što bijaše od početka, što smo čuli, što smo svojim očima vidjeli, što smo promatrali, i što su naše ruke opipale o Rijeci života... to navješćujemo i vama...« (I Iv 1,1) Pavao je govorio viđenu i doživljenu kerigmu. Petar isto tako. Nijedan pravi vlasnik ne može osvajati za Boga drugačije. Parler de Quelq'un! Ljudi moraju priznati da u nama vide i doživljavaju Nekoga. Osobno. Srcem. Dušom. Čitavom dušom, kako bi zaželio dobri stari Platon.

Treća sugestija: POPUT SPASITELJA — SVETO ŽIVIMO!

Sad je bačen most do naše treće točke. Propovjednik propovijeda prije svega svojim životom. I te nam je napomene, velike, dosta — dosta usque ad nauseam. A ipak priznajte da nam je potrebna kao iexamen conscientiae svaki dan usque ad satietatem Potrebna je kao zrak i kruh i milost. Za propovijedanje je potrebna jedna jedina strast, piše Michonneau, strast, koja caruje u srcu Božjem i u srcu ljubdskom — a to je ljubav! (64) Ovom pitanju posvećuje p. Varillon malo jače nego naše školske homiletike dva zrnata i krasna poglavlja: Propovjednikova svetost — i — Propovijed i molitva.

Kroz nas — osjećamo — struji misteriozni zakon razumna stvora: Iz punine srca govore usta. Ocean se prelijeva — vodom bistricom ili blatom. Što već u sebi nosi. Govorništvo može varati i rugati se samo sebi, reče Pascal misleći mrvu zlobno na advokate. Ali svetost nikada! Svetost je rođena u istini. Ona stanuje u Bogu. Svecima je dosta — reče Berson — da egzistiraju, njihovo postojanje je poziv. Kao propovjednici sveci ostaju sveti i na propovjedaonici. Tu niče dvostruko svjedočanstvo — riječi i života. Riječ prima životvornu struju, a život se opravdava objavom. »Kad propovijedate, ne dajete dojma da vjerujete u ono, što govorite!« reče neki župnik svome kapelanu. Moramo izbjeći takve primjedbe. Svetost i dobrota, ljubav i milost ne žive od buke. Propovijed nije nepromišljena naduvena »revnost«, koja se prenemaže na daskama, a dezertira u životu. P. Varillon zgodno razlaže kako propovjednikova svetost počiva u naručju hrabrosti, velikodušne ljubavi, strpljivosti, rada, trajnog duhovnog života i razumijevanja. Kraljevstvo Božje nikad nije senzacija. Nije nepotrebnii tidarac bubnja niti jeka fanfara. Ono je unutra. Mora se pronaći u Božjoj tišini, rasti u našoj smirenosti, pretakati se iz jednostavnog i sređenog srca.

No Božje kraljevstvo protivno je svemu što je nisko, mračno, propadljivo. Pozna dijalektičke suprotnosti, i raste u beskonačno smirenje. Ništa ne vrijedi biće koje dolazi na svijet, a da nikoga ne uznemiri i ne pokrene — **na** pisa pjesnik R. Char. U tom smislu je i Blagovijest — Evandjelje mač, **oganj**, uzbuna. Jer je metanoja, preokret obrat, preobrazba, metamorfoza, palin-genezija, novo stvaranje. Svlači se koža — i to se osjeća. Odbacuje se stari čovjek — stari — Adam i sva grješnost. Ali ne bezizgledno. Ne in vacuum, za neku prazninu i zrakoprazne ideje. Nego za novu orijentaciju — novo kretanje, novo djelovanje, novi život. Za puninu. Sve to in spiritu et veritate — u duhu istine i u istini Duha. Provesti u djelo Apostolov »importune«, ne las-kati ljudima, ne popuštati svrbežu njihovih ušiju, maljem razbijati idole (štedeci dakako idolopoklonike!) — kolike li hrabrosti! Propovjednik ne može šutjeti kad se progoni istina i dobrota. Mora braniti sva prava Božja, a time — jasno — i sva prava čovjekova. Prije svega najveće pravo djece Božje — pravo na nebo! — Ljudima, svima, svuda, svagda — otvorimo sva vrela strpljivosti i samilosti. Fénelon je tvrdio da je najveća odlika svakog svećenika i propovjednika, što zna djetinjom dušom ići mirno svojim putem a da nikoga ne vrijeđa. Da svakoga razumije. Da svima želi dobro. Najstrpljiviji »propovjednik« sigurno je dobri Bog. Njegova peroracija s grmljavinom dolazi doista sasvim na kraju. Život često proteče kao da Boga i njegova sudbina nema ...

Švi umni i sveti pisci o propovijedanju kažu da bi inkubator i kolijevka kovačnice i laboratorij naših propovijedi morala biti — molitva. Neizmijerna je razlika između »izradene« i »izmoljene« propovijedi. Prva proizlazi iz spoznaje što je imamo o Bogu. Druga provire iz spoznaje koju imamo od Boga »Što čujete na uši, propovijedajte...!« (Mt 10,27) Odmah se osjeti, dolazimo li pred savjesti iz audijencije, s neba, od Boga, — ili smo prije toga ćaskali s ljudima, zabavljali se, listali površne knjige ili — ne daj Bože! — krijepili se pijuckajući... Drugo je spiritus — a drugo špirit...! A ne, akcenat ne vara! Ljudi su sjajni seizmografi za Božje drhtaje! Bog se otkriva samo po sebi. Treba živjeti s Bogom, da govorimo pravo o Bogu. Razmatranje je najbolja hrana ne samo za nas, iz iskustva znamo. Pred Presvetim dolaze najstvarnije pobude i asocijacije. Ne od nas. Njegovo je to djelo. Opus quod dedisti mihi... Verba quae audivi a Patre... I sve to mora metabolizmom duha pre-rasti u nas, postati naše — naše djelo, naše riječi, naše uvjerenje i naša živa propovijed. Da i u nama odzvene Apostolove riječi: »Imajte u sebi iste osjećaje, koje je imao i Krist Isus!« (Fil 2,4) Na oltaru duha moramo paliti njegovu vatru, moraju nas oblizati njegove munje — da ukrademo sliku Nietzscheu, u nama se mora trajno žariti njegova ljubav. To je svjedočanstvo.

ZAKLJUČAK: »DOMOVINA U SRCU!« — Naše bi napomene bile izvršene. Djelce o kome je bila riječ donosi toliko raznolikih insinuacija, praktičnih predviđanja, zgodnih misli — da je najbolje — posegnuti za njim. Nama su svećenicima ovakove knjige dobrodošle, ako želimo ovom vremenu što se sprema na najodsudnije promjene, liječiti dušu i ispravljati savjest. Potrebne su nam ovakove knjige barem koliko razni »priručnici za motore«... ili kakva zabavna literatura... ili »dnevna štampa«... O svemu bi tome trebalo razmišljati, najbolje — razumije se — na koljenima. Tu je čovjek došao na pravu mjeru, Bog mu je bliz i savršen Učitelj, duša otvoreno, ponizno i točno gleda. Čovjeku se time daje potvrda da vjeruje što govori i govori što vjeruje. Takav svećenik — propovjednik pobjeđuje svu slabost jer živi od sile Božje. Caritas Christi... Dynamis Theou... Fénelon je napisao da je Demosten pobijedio Isokrata kao govornik jer je nosio domovinu u svom srcu! Kakav će pobjednik biti propovjednik u čijem srcu pronađe Krista i Otac s neba i čovjek sa zemlje?